

(НИН, 18.2.2010)

Посета менаџера тридесетак највећих немачких компанија Србији крајем јануара подстакла је наде српске елите у јачање економских и политичких веза са овом најјачом европском државом. Чињеница да је укупан годишњи обрт компанија које су чиниле привредну делегацију око 300 милијарди евра и да је представник немачке привредне коморе изјавио да је њима Србија најинтересантнији партнер у региону, поново је на дневни ред избацила питање како односе две земље подигнути на ниво стратешког партнерства. Унапређење односа са Немачком непосредно би утицало на брзину економске обнове Србије и интеграције у Европску унију, али на том путу стоје незанемарљиве политичке, историјске и практичне отежавајуће околности. Да би се исправно процениле и до краја искористиле могућности српско-немачке сарадње, неопходно је упознати се са немачком визијом Европе и Балкана, потенцијалом економске сарадње и политичким несугласицама које тренутно оптерећују овај однос.

Како Немачка гледа на будућност Европе, њено проширење и Балкан? Ред и либерализам морају се проширити на средњу Европу, јер је Немачкој императив да буде окружена стабилizованим државама. Из овога разлога Немачка је снажно подржавала улазак земаља средње Европе у ЕУ, нарочито Пољске. Њен геополитички приоритет у Европи је представа централности (Mittelage): Немачка себе види у центру нове Европе, осигуравајући на тај начин положај који је додатно политички оснажује и пружа идеалну прилику моћној индустрији за освајање нових тржишта. Зато је осигуравање свог средишњег положаја у Европи и стабилизовање држава на њеним источним границама “финансирала” значајним новчаним трансферима у те државе, а чест је случај да су се немачка предузећа масовно селила у средњу Европу да би сачувала конкуритивност индустријске позиције (актуелни тренд “делокализације”). Разумевајући ову реалност, долазимо до закључка да Немачка, иако има интересе на Балкану, њега не перципира као приоритет за деловање, што се одражава и на економску сарадњу и на брзину интеграције балканских држава у Европску унију.

Иако дакле, у поређењу са централном Европом и Украјином, а нарочито Русијом, Балкан представља зону секундарног интереса за Немачку, она ипак има амбицију да се на њему политички и нарочито економски позиционира. Србија, као највећа земља западног Балкана, као земља са средишњим географским положајем и уговорима о слободној трговини са Европском унијом, Турском и Русијом, има потенцијал да постане кључни немачки партнер у овом делу Европе. Немачка је већ на другом месту (после

БиХ) као извозна дестинација Србије: у 2009. години извезено је робе у вредности 883 милиона долара. Немачка је, са Русијом, држава из које Србија највише увози: 2009. године увезена је роба у вредности близу две милијарде долара. Цифре су пре 2009. године (економске кризе) биле и веће. Иако је Немачка, дакле, главни партнер Србије по обиму робне размене, ниска конкурентност домаће индустрије је условила висок робни дефицит и неповољну структуру робе у извозу са наше стране. Управо из разлога неконкурентности домаће привреде, апсолутни приоритет у економској сарадњи представља привлачење директних инвестиција из Немачке и учење на њиховим искуствима.

Србија је тренутно по економским и друштвеним показатељима једна неуређена земља на периферији Европе, у којој је на делу деиндустријализација. Било је неминовно да нестану застареле фабрике попут “Раковице” или “Магнохрома”, али требало је да се, на основу јефтине радне снаге и близине ЕУ, појави нова индустрија, модерна и извозно оријентисана, често као погон западноевропских фабрика. Помињали смо процес делокализације из старих европских индустријских земаља, који Србији само може да иде у прилог и да представља шансу. Интерес немачких привредника за Србију мора се дакле искористити за привлачење конкретних инвестиција, јер је немачка привреда софистицирана и извозно оријентисана, па би вероватно управо такви погони били отворени у Србији. Уосталом, досадашње искуство са немачким улагањима је позитивно: од почетка процеса приватизације и транзиције, улагања немачких фирми су достигла број од 1.163 милиона евра. Процењује се да је обим приватних инвестиција и већи, јер је више од једне трећине аустријских инвестиција пореклом немачки капитал. Структура инвестиција је врло повољна, јер су улагања углавном у производњу, често остварена као греенфиелд врста ангажмана: Ball Packaging, DHL, Loher Electro, Wurth, Rudolf Walther, Metro, WAZ и многи други.

Србија нема предиспозицију за масовни туризам који би јој донео значајан редован девизни прилив (попут Хрватске), нити је Београд значајнији финансијски центар (попут Варшаве и њене берзе у централној Европи). Из тог разлога, потребно је инспирисати се немачким развојним моделом чија је основна полуга компетитивна индустрија, а не пружање услуга или пословање на тржишту капитала.

Вратимо се политичким размимоилажењима и новим шансама. Разлог за извесно неповерење и подозрење према Немачкој у најновијој историји, датира од унилатералног признања Хрватске 23. децембра 1991. године, упркос препорукама европске политичке сарадње. Време је показало штетност оваквог прејудицирања, међутим, углавном страна која не протумачи контекст и интересе великих сила плати најскупљу цену.

Демократске промене у Србији 2000. године су отвориле шансу да се окрене нова страна у међусобним односима и да се акценат стави на заједничке пројекте и сарадњу, а да се разлике и негативна искуства потисну у други план. Од тог времена, Србија прижељкује снажну подршку Немачке за економску обнову земље и европске интеграције.

Немачка је, од демократских промена 2000. године до данас, издвојила из свог буџета за Србију око 600 милиона евра, плус близу 400 милиона евра као дотацију кроз помоћ Европске уније, што је чини најважнијим европским билатералним донатором. Приоритети подршке су били енергетски сектор, инфраструктура, развој локалне самоуправе и помоћ привредним реформама. И данас, Немачка пружа финансијску помоћ преко развојне банке задужене за инвестиционе пројекте KfW, а саветодавну помоћ преко организације за техничку сарадњу ГТЗ. Можемо закључити да је у домену државне (донације) и приватне (инвестиције) економске подршке Немачка била главни партнер и да је испунила очекивања која је имала постпетооктобарска Србија, након мучне деценије у деведесетим годинама. Ситуација са европским интеграцијама је мало комплекснија.

Јасно је да је, након уједињења 1990. године, Немачка постала најутицајнија држава Европске уније, без чије подршке Србија не може убрзано напредовати ка чланству. Са друге стране, све земље западног Балкана релативно споро иду у правцу приступања овој организацији, при чему је Србија у формалном смислу на последњем месту.

Ипак, у Берлину, као уосталом и у свим европским кључним престоницама, дефинитивно је преовладало гледиште да је државама Балкана будућност чланство у ЕУ. Међутим, отежавајућа околност је да за Берлин интеграција Балкана није подједнак приоритет као што је била интеграција централне Европе, из већ поменутих разлога. За разлику од нпр. Италије, која своје виталне интересе препознаје на Балкану и Медитерану, за већину европских држава велико проширење из 2004. године је представљало историјско уједињење континента. За Балкан је остало много мање ентузијазма и средстава и предност пре се дају стабилизацији него интеграцији. Управо блиска економска сарадња и немачке инвестиције могу Србију учинити интересантнијом и обезбедити јој снажнију подршку.

Најкомпликованија политичка отежавајућа околност је дијаметрално супротно виђење судбине Косова, до краја закомпликовано немачким признањем 20. фебруара 2008. године. Без улажења у детаље проблема, јасно је да свако компромисно решење у

Пише: Никола Јовановић
субота, 20 фебруар 2010 15:37

складу са мишљењем Међународног суда правде представља интерес Србије. Време нам није савезник, ни у погледу ситуације на терену, ни у контексту европских интеграција. Немачка има искуства са насилним одузимањем своје територије (бивша источна Прусија), тако да би одређени ниво разумевања и флексибилности могао бити показан. Уосталом, само територијално и уставно заокружене и дефинисане државе могу бити чланице Европске уније, тако да стратегија игнорисања проблема сигурно није плодотворна.

Без унапређења односа са Немачком, Србија неће моћи остварити у пуној мери три своја историјска циља: креирање маневарског простора за заштиту легитимних интереса на Косову, модернизацију економије и чланство у Европској унији.

Процес приступања Европској унији има двојаку природу. Он је техничког карактера, што значи да темпо интеграције и користи од ње зависе од брзине унутрашњих реформи и усвајања комунитарних прописа од стране државе кандидата. Са друге стране, он је и политички процес у коме кључну реч имају државе чланице, а не наднационални органи. Будући да проширење није више приоритетна тема на европској политичкој агенди, а време је оскудан ресурс, Србији је потребан снажан савезник на том путу. Можда кључни партнер неће бити Немачка, али ће се однос са најјачом европском државом неминовно рефлектовати на односе Србије са ЕУ као целином.